

zdravljamo skrb šolske oblasti za velikovsko šolstvo v narodnem oziru, moramo vendar tak zavod iz tehničnih ozirih odklanjati. Sprejela se je resolucija, ki jo prinašamo med vestmi „Iz Jugoslavije“.

Učiteljsko radovljiškega okraja je zborovalo 18. t. m. v Dvornem. Navzočih je bilo 25 tovarišev in tovarišic. Po običajnem pozdravu, da sestavljajo referat ter sporoče temo in čas predavanja odboru. Tov. Stupica je sestavil referat o varčevanju. V debato je poseglo več tovarišev. Tov. Korošec razvije misel o šolskih hranilnicah ter predlaga, da se naprosi poštno ravnanje, naj upelje šolske poštne karte.

Sprejet je bil predlog tov. Pibrovca, s katerim se je pooblastil tov. Korošec, da on izvede stvar pri pošttem ravnanju ter pozneje o tem referira. Prihodnji sestanek se določi na 9. X. v Breznici ob 2. uri popoldne.

Na tem sestanku bomo obravnavali načrt novega šolskega zakona. Vsak tovariš naj se zaveda dolžnosti, da načrt natančno prouči. Izpremembe so potrebne, zato naj vsak tovariš pošlje v 8. dnevi tajniku svoje izpreminjevalne predloge, da bo mogoče na sestanku ozvelevati že urejeno gradivo. Upamo, da se vsi zavedemo važnosti te naloge ter naj bo udeležba temu čutu primerna. Tajnik.

Po slovanskem svetu.

Iz čehoslovaške republike.

—c. Štetje vojnih let. Vlada je 23. julija sprejela zakon, da se onim, ki so bili v aktivni vojaški službi, šteje vsako leto za 1 in pol, torej 5 vojskih let + 2 in pol, ki se štejejo v napredovanje in penzijo. Leta pa se ne bodo štela onim učiteljem, o katerih se dokaže, da niso radi vojne utrpeli nikake škode.

—c. Celibat učitelje je na Češkem odpravljen. Stalne učiteljice se smejo omožiti brez posebnega dovoljenja, začasne pa z dovoljenjem okrajnega šolskega sveta. Za slučaj materinstva dobe učiteljice plačan dopust, dobo določi ministrstvo naredbenim potom. Sirote po učiteljih dobe vzgojino prav tako kot one po učiteljih. Učiteljice, ki se radi možitve prostovoljno odpovedo službi, dobo do 5 službenih let polovično, do 10 let celotno, do 15 let eninpolletno in od 15 dalje dvoletno plačo, računajočo se v pokojnino, kot odpravnino.

—c. Radi pomanjkanja primernih čitank in beril so se tudi češki tovariši zatekli k šolskim listom, ki jih imajo že celo vrsto. „Jitro“ v Ml. Boleslavi je za nižjo stopnjo, za višjo „Ratolesti“, ki ga izdaja osrednje učiteljsko društvo in pa „Mladi“, ki izhaja v Brnu. Vsak listič ima še posebno literarno prilogo.

—c. Na Slovaškem potrebujejo nad 500 učiteljev in učiteljic. Kdor se prikladi in kogar potem pošljejo na novo službeno mesto, dobi prosto vožnjo, potnino 3-400 kron vnaprej in mesto mu ostane rezervirano tako dolgo, dokler se ne odloči, da ostane na Slovaškem. Učitelj. organizacije razglašajo, da spada na Slovaško le cvet najidelnih učiteljev, odklanjajo pa vse one, ki hočejo napraviti — karijere.

—c. Učiteljsko ljudskih in meščanskih šol v Humpolcu je pozvalo tov. Fr. Patka, da takoj prevzame mesto okraj. šol. nadzornika. Pozvanece je službo nastopil, organizacija pa je obenem poročala na ministrstvo, da si je sama izbrala nadzornika in prosi odobritve in potrdila.

—c. Prva žena v okrajnem šolskem svetu v Podibradu. Na zahtevo društva industrijskih učiteljic je poklical omenjeni šolski svet, ki ima posvetovalen in glasujoč glas, kadar se obravnavajo vprašanja spadajoča v delokrog industrijskih učiteljic.

—c. Izdajanje časopisov „Prazsky Zajemnik“, „Čtveraček“, „Lucerna“, „Humory“, „Hlas Prahy“ in „Sip“ se je radi pornografskih člankov policijsko prepovedalo. Prav tako; sloboda velja za poštene, povzdigujoče, ne pa demoralizujoče besede.

—c. Češki poslanci in učitelji. Na fronto odhajajočim vojakom Čehom je pripovedoval gospod major: „Ne, niste slabi vojniki, z Vami se da delati. Vaša edina napaka je, da imate poslance in učitelje. Le-tam po vojski malo natančneje kosil preštejejo in se le potem bodete nekaj.“

—c. Trg Krnec, okraj Podibrad, je zasegel posestvo in grad barona Bethmanna. Polovico gradu je predelal v stanovanj, v drugi pa namestil 1 na novo ustanovljeno meščansko šolo.

Kronika.

Vprašanje čeških šol na Dunaju. Zastopniki čehoslovaške manjšine so bili pozvani k državnemu tajniku dr. Rennerju. Dr. Renner je izjavil, da se bo o vprašanju čeških šol posvetoval z dun. občino; v zadevi vprašanja čeških manjšin je izrazil željo, da bi se v primernejem času sestal z zastopniki manjšine in da bi z njimi razpravljali o pogojih mirovne pogodbe.

Nemci ne dajo šol v kljub mirovni pogodbi. Na Dunaju se je vršilo zborovanje

društva „Komenskega“. Udeležilo se ga je sto oseb, da vpišejo otroke v češke šole, ker je češka manjšina na Dunaju prepuščena sama sebi; dunajska občina je izjavila, da kljub mirovni pogodbi za češko manjšino ne bo storila ničesar. Dunajske oblasti trdijo, da Nemci kot visoko kultiviran narod češkim otrokom že s tem pomagajo, da jih sprejemajo v svoje šole in združijo z nemškim narodom. Ker ima češka manjšina pravico do svojih šol na Dunaju, so sklenili na zborovanju, da se bodo z vsemi sredstvi, eventualno tudi s stavko otrok, zavzemali za te šole. Vršil se bo še en shod in poslala deputacija 5 članov k dunajskim oblastim in ako se le-te ne bodo odločile, bo češka manjšina z vsemi močmi začela boj za šole.

Novi zakon o polnoletnosti. Z zakonom z dne 31. julija 1919, ki je bil objavljen dne 2. septembra v „Službenih Novinah“, je za vsa kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev uzakonjeno, da postane vsak naš državljani polnoleten s pričetkom dneva, katerega dopolni 21. leto svoje starosti. Za nazaj zakon ne velja. Vsi, ki so bili tedaj dne 2. septembra stari več kakor 21, pa manj kot 24 let, so postali polnoletni z dnem 2. septembra 1919.

Vse učne pripomočke na občinske stroške. Na predlog občinskega svetovaleca Pavla Speiserja, bivšega tajnika društva „Frei Schule“ v občinskem svetu na Dunaju, bodo vsem otrokom na dunajskih ljudskih šolah prihodnje šolsko leto dali vse učne pripomočke, knjige, zvezke itd. na občinske stroške.

Iz Jugoslavije.

Izšla je naredba o ustroju ministrstva za prosveto, ki prinaša tudi nekatere določila o nadzornikih. Naredba je publicirana v „Uradnem Listu“ št. 147. Pripominjamo, da niti ta naredba o učnem načrtu za učiteljske (Ur. L. št. 149) ne odgovarja temeljnemu načelom organiziranja jugoslovanskega učiteljstva in je skrb organizacije gledati na to, da ne postanejo te naredbe — zakon, če se ne izpremene odgovarjajoče duhu današnjega časa in napredka. Okrajna učiteljska društva opozarjamo, naj se na svojih zborovanjih bavijo z imenovanimi naredbami in naj zavzamejo svoje stališče k nam neprikladnim točkam, sporoče naj to „Zavezi“, a naj pošiljajo svoje proteste tudi direktno ministrstvu, da bo silalo glas učiteljskega.

Izšla je naredba o učnem načrtu za vsa učiteljska v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki znižuje pouk na učiteljskih na tri letnike. Zgodilo se je to brez zaslišanja mnenja učiteljstva, o tem za kulturo in izobrazbo naroda tako važnem vprašanju. Znižanje izobrazbe na učiteljskih ne pomeni skrajšanje strokovne izobrazbe za učiteljstvo, temveč padec in znižanje splošne izobrazbe bodočega učiteljstva pomeni tudi nazadovanje splošne izobrazbe naroda. Če bi strokovna izobrazba nekoliko trpela (kakor pri sedanjih tečajih za abs. sred. šol.) bi ne bilo tolike škode, kakor da se prikrajuje splošno izobrazbo. Je pa tudi to, da se taka naredba ne da kar splošno raztegniti čez vso državo, ker je za nas n. pr. popolnoma še neumestna za sedaj. Opozarjamo na današnje razprave o tem vprašanju.

Nazaj — namesto naprej! Kakor smo izvedeli iz zanesljivega vira, je izdala belgrajska vlada odlok, da se imajo v vsej državi skrečiti učiteljska na tri letnike — dokler bo vladalo pomanjkanje učiteljstva v državi. Ta odredba pomeni za Slovenijo udarec šolstvu. Pričeli smo že padati nazaj namesto, da bi se dvigali navzgor. Belgrajska vlada izdaje take odloke ne da bi prej zaslišala mnenje prizadetih pokrajinskih svetov. Ta korak bo sigurno izzval medučiteljsvom ogorčenje in odpor, ker smo se že pod staro Avstrijo upirali in borili proti reakcionarnim odredbam glede učiteljske izobrazbe in učiteljske. S tem se naši zahtevi po višji izobrazbi na učiteljsko biše direktno v obraz. V zadnjem času je izobrazba učiteljev, ki so absolvirali učiteljske že itak padla na minimum strokovne izobrazbe, kar si jo sploh moramo misliti. Pričakovali smo, da se sedaj popravi ta nedostatek, a kakor vidimo vlada v Beogradu popolnoma drugo mnenje. Pričakujemo, da bodo naše šolske oblasti odločno nastopile proti taki odredbi in je ne bodo izvajale pri nas. Tudi naša organizacija mora v tem oziru vložiti na vseh merodajnih mestih svoj protest. Manjše zlo je, če se dovoli v nadalje srednješolskim absolventom posebne tečaje, da se lahko posvetijo učiteljskemu poklicu nego, da se skrči izobrazba na učiteljsko za gojenice, ki imajo — po sedanjem postopanju — komaj par razredov srednje šole ali pa še teh ne. Opozarjamo na izšlo naredbo in pozivljamo okrajna učiteljska društva, da se tudi ona v tem oziru zganejo in prote-

stirajo proti uveljavljanju tega načrta tako v Ljubljano kakor v Beograd.

Protest proti ustanovitvi učiteljske v Velikovcu. Učiteljsko velikovskega okraja je protestiralo na zborovanju proti ustanovitvi učiteljske s sledečimi resolucijami:

I. Učiteljsko protestira proti ustanovitvi učiteljske v Velikovcu, ker je prepričano,

1. da narod potrebuje v sedanjem času vsestransko in temeljito izobraženega učiteljstva in da si takega ne vzgojimo v neznatnem mestecu, ki ne nudi dijakom v duševnem oziru prav ničesar, ampak edino v naših kulturnih središčih;

2. da nasprotuje njegovi zahtevi po razširjenju učiteljske izobrazbe in škodi njegovemu ugledu, ako se sprejemajo v prvi letnik absolventi ljudske šole. Absolventov meščanske šole, zrelih za vstop na učiteljske na Koroškem že z ozirom na pomanjkljivo jezikovno izobrazbo ni najti. Svojega izobrazovališča pa si učiteljsko ne pusti degradirati v štiriletno jezikovno vadnico.

II. Učiteljsko smatra danes meščansko šolo poleg nižje srednje šole kot edino pripravnico za učiteljske; zato priporočamo tovarišem, da pripravljajo zrelejša dečka, ki se mislijo posvetiti učiteljskemu stanu, za vstop v kak višji razred meščanske šole; vlado pa pozivljamo, da omogoči z izdatnimi ustanovami in podporami absolventom meščanske šole nadaljevanje študija na učiteljskih v Mariboru ali pa v Ljubljani. Pripominjamo, da je ustvaritev učiteljske v Velikovcu in nameščenja na tem zavodu neka temna točka, ker ni bilo obravnavano to vprašanje na nobeni seji Višjega šolskega sveta. Opozarjamo naše zastopnike v tej korporaciji, da store primerne korake v tem pogledu.

— Protest zaradi ženskega učiteljskega v Mariboru. Organizacija demokratske stranke v Celju je poslala ministrstvu prosvete sledečo brzojavko: „Kljub velikemu pomanjkanju učnih sil ni zopet odprto v Mariboru žensko učiteljske za slovenski naraščaj. Kandidatinjam iz Štajerske je celo zabranjen vstop na učiteljske v Ljubljani. Tako preostane za pol milijona Slovencev edino privatno samostansko učiteljske v Mariboru. Narod odločno odklanja v svobodni državi tako vsiljevanje samostanske vzgoje narodnega učiteljstva in prosi ministerstvo prosvete sigurne pomoči.“ Na moškem učiteljsku v Mariboru se ženskih gojenk ne sprejema.

— Štrajk vojvodinskih učiteljev. Učitelji v vojvodini so ustavili pouk, dokler parlament ne reši njihovih zahtev.

— Na IV. redni seji višjega šolskega sveta dne 12. in 13. septembra je bil sprejet načrt naredbe o javni kvalifikaciji učiteljstva na javnih ljudskih in meščanskih šolah v Sloveniji. — Sklenilo se je ustanoviti meščansko šolo v Ljutomeru ter preustrojiti stopnjama gimnazijo v Kranju v realno gimnazijo. Oddale so se službe ravnateljev in ravnateljic ter strokovnih učiteljev in učiteljic za meščanske šole, nadalje več služb nadučiteljev in učiteljev (ic). — Odobrilo se je službeno premeščenje nekaterih učiteljev. Poverjeništvu za uk in bogočastje so se stavili predlogi za zasedanje stalnih učnih mest na srednjih šolah in učiteljskih. — Odobrilo se je razširjanje raznih ljudskih šol. Vodstvu zasebne osemrazredne ljudske šole na Lichtenturničnem zavodu v Ljubljani se je dovolil preustroj šole v petrazredne ljudske in trirazredne meščanske šole. Sistemizirala in zasedla so se učna mesta za ženska ročna dela. — Nekateri učitelji so se uradoma ali na prošnje upokojili. Sklenilo se je, da se voditelji ljudskih šol, ki imajo osem ali več razredov (vsoprednic), oprosti od razrednega pouka. — Končno so se rešile nekatere stanovske zadeve srednješolskih ozir. ljudskošolskih učiteljev.

Fr. Raut.

Krivična mera pri odmeri draginskih doklad. V Jugoslaviji se sedaj pri odmeri draginskih doklad drugače postopa z otroci vdovcev, kakor oženjencev. V stari Avstriji so se učitelji-vdovci v nekaterih deželah pri odmeri draginskih doklad smatrali za samce, kakor hitro so otroci dopolnili 12. leto starosti. To krivično in pravi pameti nedoumno določilo je bilo v Avstriji sad nekega zakotnega kompromisa med neko anketo in deželno vlado (namreč na bivšem Štajerskem). A predno je mogel štajerski „Lehrerbund“ dobro posvetiti to temo določilo in dognati njegovo utemeljevanje, je razpadla Avstrija. Sedaj pa je tudi naša kraljevina SHS sprejela to določilo (glej člen 6 naredbe v „Ur. listu“ z dne 19. 4. 1919, str. 256) in je potem kopiralo to naredbo ministrstvo v Beogradu v členu 6 naredbe z dne 28. jun. 1919, št. D. R. 63.515. Učitelj-vdovec vendar ravno tako izpolnjuje svojo stanovsko dolžnost, kakor oženjeni

učitelji in ne zasluži zapostavljanja. Ker v njegovi družini manjka materin (ali očev) vzgojni faktor, je vzgoja otrok gotovo otežecena. A vkljub temu si osamelci (ali mati) prizadeva, da poda svojemu otrokom primerno vzgojo. To prizadevanje je vse hvalno vredno in država na je morala s hvaležnostjo vzeti na znanje. Z gorinjo določbo pa se otroci vdovcev degradirajo in smatrajo kot manjvredne in se jim odreka z odtegnitvijo drag. doklade pri 12. letu tudi pravica do nadaljne odgoje in izobrazbe ter se jih tako nekako indirektno sili k zaslužku — da bodo „pre-skrbljeni“. Njih očete in matere se na ta način nekako prisilno odvezuje dolžnosti nadalje za nje skrbeti, tako kakor se to s podporo omogočuje oženjenim. To je vsekakor krivična nedoumna in nemoralna določitev, katere učitelji-vdovci (in uradniki-vdovci), in njih osamelci otroci niso zaslužili. Zato se naj to določilo popravi. Merodajni faktorji naj pa tudi povedo, na kake razloge se to določilo opira. Imciji-tiva bi morala priti od onih višjih faktorjev pri dež. vladi v Sloveniji, ki so to krivico prvi zakrivali in ki so beograjsko vlado do te krivice zapeljali. Učiteljem-vdovcem naj se njihovi otroci enako vstetejo in se z njimi enako postopa, kakor z otroci oženjenih učiteljev.

— Tovariše in tovarišice opozarjamo na „Šolski list“, ki bo v kratkem izšel. Ta list bo nadomestilo dosedanjih „beril“, ki naj bi se prej ko prej izbacila iz naših šol. Vsak učitelj naj naroči toliko iztisov kolikor ima učencev. Cena listu sedaj še ni določena, naznanila se bo pa prav v kratkem. List se bo pošiljal naravnost na šolska vodstva, ki ga bodo razdelila med svoje učence. Naprosamo tovariše že sedaj, da list z vsro resnostjo razmotrivajo in naznanjajo svoje opazke in svoja mnenja — in sicer zato, da se vemo ravnati pri izdajanju druge številke; obenem pa bodo navodila služila tudi kot smernice pri sestavi novih beril, ki se bodo izcimila iz „Šolskega lista“.

— Legionar Stanko Šorn. † Po naključju sem dobil v roke dve pismi, koji je pisal veleposestniku Plavšaku v St. Jurju v Sav. dolini njegov stricnik Dušan o smrti slov. učitelja — legionarja Stanka Šorna. V prvem pismu pravi: Stanko Šorn je bio u mome puku XIII. Pešadiski Puk — Hajduk Veljka — u II. bataljonu. Poginuo je hrabro na koti 1212 kog Bitolja u 4. časa po podne. Sahranjen je u malome selu Polog-u, odmah isa kote 1212. Pud-pukovnik g. Milan Tunkopić je bio njegov komandant bataljona. V drugem pismu piše med drugim: V težkih dneh jeseni 1915 sem spoznal in vzljubil Stanka Šorna. Kaj čestokrat sva sanjara o naših lepih idealih, ki so bili njegove tako srčne želje. A nemila usoda je hotela, da svojih srčno negovanih sanj i želj ni več dočakal. Zadnje leto Stankovega življenja sva bila vedno v bližini, v istem oddelku, v katerem ga je dohitela smrt. V hudih bojih oktobra 1. 1916. ga je pobrala smrtonosna krogla dne 19. oktobra. Krogla mu je prebila njegovo levo visoko čelo in Stanko je zaspal tik mene za večno. Drugi dan so ga njegovi zvesti vojniki pokopali s častmi, ki jih je Stanko zaslužil kot častnik-legionar in junak. Lepa je bila Stankotova smrt. Grmenje topov dobljene zmage-ga je spremljalo v hladan grob. Ko sem čez nekaj tednov obiskal vas Polog, sem poiskal tudi Stankov grob in mu izročil v grob zadnji pozdrav. Redkokedaj se imenuje prijatelj s takim spoštovanjem, kot baš naš Stanko. Najviše odlikovanje krasi njegovo ime. Staršem je lahko v ponos tak sin. — Tako Srb-častnik — bratu Slovincu legionarju. — Fran Košir.

— Imenovanje. Na mesto bivšega c. kr. okrajnega šolskega nadzornika za Ljubljano — Lavtizarja je imenovan kot referent pri mestnem šolskem svetu tov. Juraj Režek, učitelj na I. mestni šoli v Ljubljani.

Informacije za Prekmurje. Učiteljsvo, ki se želi informirati o šolskih ali drugih razmerah v lepem našem Prekmurju, naj se obrne pismeno do tov. Franja Cvetka, nadučitelja v Vučji-vasi, pošta Križevci pri Ljutomeru, ki tačas po naročilu Višjega šol. sveta proučuje šolske razmere v Prekmurju, t. j. potuje od šole do šole. Interesent naj priloži poštne znamke za 50 vin. — Pri nameščenju na večinoma lepih ljudskih šolah v rodovitnem Prekmurju bodo prihajali v pošte tovariši in tovarišice, ki imajo že vsaj 3 do 5 let prakse, ter se hočejo posvetiti hvaležnemu prosvetnemu in gospodarskemu organizatoričnemu delu v Prekmurju. Najbolje kaže potezati se za izpraznjena mesta učiteljem — samcem.

V kolikor smo se prepričali, ne zadene krivda glede odmere draginskih doklad za učiteljsvo in za nepreskrbljene učiteljske otroke Višjega šolskega sveta, temveč ima pri tem svojo konečno besedo finančna oblast, ki čisto izpremeni

nakazilo Višjega šolskega sveta. Tako pride do prikrasave pri učiteljskih dohodkih in do nepotrebnih pravd, ki nastanejo, ker se naziranja Viš. šol. sveta takoj ne uveljavijo in se ga ne smatra kot edino odločilnega. Svoje mnenja, da mora imeti Višji šolski svet pri odmeri učiteljskih plač in doklad odločilno besedo in da ima obveljati mnenje tamošnjih juristov, ker oni edini poznajo položaj in dejansko stanje vsakega posameznega slučaja, ne pa, da finančna oblast črta in izpreminja njih naziranja pri odločitvi posameznih slučajev. Referent višjega šolskega sveta, g. vladni svetnik Skaberne se drži nazora, da niso smatrati tudi po 12. letu otroci za preskrbljene in imajo tudi v nadalje prejemati draginsko doklado če nimajo službe ali drugega posla. Prepričani smo, da njega ne zadene nobena krivda, posebno, ker je že pri prvi ureditvi učiteljskih plač dokazal svojo naklonjenost učiteljstvu. Drugačno in težje je stališče pri nepreskrbljenih otrocih od vdovcev, ki so dopolnili 12. leto, ker je tozadevna določba v ministerijalni naredbi, ki je tukajšnje oblasti ne morejo izpreminjati. — V tem oziru mora »Zaveza« skupno z drž. uradniško organizacijo — v smislu delegacijskega sklepa — delovati z vsemi sredstvi na izpremembo dotične določbe v naredbi. — Glede uvrstitve Ljubljane v I. plačilni razred aktivitetnih doklad smo dobili pri Viš. šol. svetu pojasnilo, da je bila vloga odposlana takoj v Belgrad in se ni rešitve. — Leži pač tam, enako z marsikatero stvarjo, kakor bi bila vržena v morje!

— »Sokolska beseda«, prirejena od Slov. Sokolske Zveze ob priliki zborovanja delegacije »Zaveze« dne 5. sept. t. l. — Ko smo stili ob 20. uri v malo dvorano Nar. doma, je bila ta že nabito polna. Zbrali so se delegati in delegatice »Zaveze«, mnogo drugega učiteljstva, dragi nam srbski tovariši iz Beograda in drugi gostje. Opazili smo predvsem g. polkovnika Vukasovića, ki se vedno in povsod živo zanima za razvoj sokolske misli. In tako je prihitel tudi na to sokolsko besedo med slov. učiteljstvo. — Prvi je povzel besedo starosta »Slov. Sok. Zveze« brat dr. Oražen in v toplih besedah pozdravil navzoče učiteljstvo. Kazal je v svojem pozdravnem nagovoru na važno nalogo, ki jo ima vršiti učiteljstvo med narodom splošno in posebej še vzgojno v širokih plasteh slov. naroda v sokolskem smislu. Pričakuje v tem oziru vse od učiteljstva, zlasti mlajšega. Sokolska ideja naj se zanes v zadnje gorsko selo, v zadnjo koč in naj se tako vse preobrazi v Sokolstvo, ki je in naj ostane prvi in najboljši nositelj narodne misli! Nato je nastopil prvi predavatelj brat Kovačič. Izvajal je v svojem govoru »Ideja in organizacija Sokolstva« sledeče misli: Bojne vihre, ki so ovirale in deloma uničevale sokolsko delo, so minile. Prišla je tako težko pričakovana svoboda in z njo se bo pričelo tudi novo oživljeno delo v Sokolstvu. Pri tem delu sodelovati je v prvi vrsti poklicano tudi slov. učiteljstvo. Treba je zbirati mladino še v nežni dobi, navduševati jo za vzvišeno in plemenito sokolsko idejo, pripovedovati ji o njenem postanku, predvsem kazati na uzornike sokolske misli: Tyrša in Fügnerja. Kar se je v pretekli dobi zamudilo, to vse se mora popraviti. Vzbujači treba v naraščajoč ponos in samozavest, tako da je, ko doraste, že notranje prožet vzvišene in plemenite sokolske ideje. Drugi predavatelj je bil brat Bajželj. Govoril je o »tehničnem delu Sokolstva«. Obljubil nam je obširnejše poročilo o Sokolstvu. Kot zadnji govornik je povzel besedo brat E. Gangl. Z besedo samo njemu lastno je vžgal v navzočih plemeniti ogenj sokolske ljubezni. »Nikogar ne silimo v sokolske vrste«, je klical »toda vsak, ki je v resnici preinjen prave ljubezni do svojega naroda, ve, kaj mu je storiti.« Zapustili smo dvorano in se razšli z globoko vero v srcu v bodočnost Sokolstva s trdnimi nameni, pripomoči vsak po svoje k razvitku sokolske ideje po geslu: Slovenec vsaki bodi Sokol hraber, Slovenka vsaka vrla Sokolica!

— V zadnjem poročilu o sklepnih razredih na ljudskih šolah v Ljubljani je pomotoma izostalo poročilo, da se ustanovi sklepni razred tudi na 3. mestni dekliški ljudski šoli za to šolo in pa za dekliško ljudsko šolo v Spodnji Šiški.

Okrajni šolski svet celjski ni imel od 2. decembra l. l. pa do 16. t. m. nobenih sej, ker je bil stari krajni šolski svet razpuščen, novi se pa radi političnih zaprek ni mogel konstituirati. Med tem časom so se v celjskem okraju med učiteljskim osebjem izvršile nastopne izpremembe: Martin Stante je prišel kot prov. šol. vodja v Štorje, Vinko Požar kot def. učitelj v Vojnik, Franc Pristovšek na meščansko šolo v Žalcu, Minka Javoršek v Petrovce, Antonija Resnik v Gotovlje, Marica Vogrinc, Vid Vrtačnik in Berta Plevčak na Dobrno, Alojzij in Olga Polj-

šak v Griže, Simon Petrovič v Ljubčno, Franc Srebrnič na Teharje, Marica Vrečko z deške na dekliško šolo v St. Jurju, Josip Pajtlar na Zg. Ponikvo, Frančiška Kroflič in Rafaela Krušič k Sv. Lovrencu, Julij Sinigoi in Franja Novak k Novi cerkvi in Anton Seliškar v Dramlje.

— Za učiteljska stanovanja. »Narodna Politika« priobčuje članek, v katerem dopisnik opozarja, naj se ob rešitvi agrarne reforme ne misli samo na to, da se učiteljstvu zagotovi zemlja in šolam vrtovi, marveč naj se obenem vpoštevata nujna potreba, da se vsemu učiteljstvu na deželi preskrbi stanovanje v naravi. Zato naj se ob delitvi zemlje misli na morebiti potrebno razširjenje šol in na stavbišča za učiteljska stanovanja.

— Občinski svet v Ljubljani je odobril razpis poverjenišva za uk in bogočastje o spremembi mestnega dekliškega liceja v žensko realno gimnazijo. Opusti se šolnina na mestnih ljudskih šolah — Letna dotacija na vseh mestnih šolah se zviša za 100 %.

— Ročni katalog izide ta teden. Cenjene tovariše in tovarišice opozarjamo, da ne bode obsegal šematizma slovenskega učiteljstva. Ta izide šele okoli novega leta, ker se dosedaj še niso ustalile šolske razmere in učiteljska nastavljanja v toliko, da bi bilo mogoče podati jasno sliko o šolstvu in učiteljstvu na slovenskem ozemlju.

— Desetletnica. Mariborski abiturienti iz leta 1909 se zberemo v soboto dne 4. oktobra v Mariboru. Ob 16. uri kratek sestanek v Nar. domu, kjer dobimo obvestilo o podrobnostih našega sestanka. Glede stanovanj se obrnite z dopisnico na tov. Planerja, Tegethofova c. 29. Na svidenje!

† Franc Kalan učitelj v pokoju v Vavti vasi na Dolenjskem. (Umrli 18. 8. t. l.) Sin revnih starišev, je bil rojen l. 1843 v Stari Loki. Priden in vesten učitelj, poleg tega pa tudi dober pevec; bil je povsod priljubljen. Kot pomožni učitelj je nastopil l. 1864 prvo službo na zasilni šoli na Homcu pri Kamniku in tri leta pozneje v isti lastnosti v Zagradcu pri Žužemberku. Le s pridnostjo in vstrajnostjo, dasi večkrat bolehen, si je pridobil od l. 1870 zrelostni in usposobnostni izpit. V provizorni lastnosti je služboval v Čemšeniku, Prečini in Zgor. Sušici; potem pa kot stalen učitelj na Catežu in St. Mihaelu pri Novem mestu. Služboval je 43 let. Leta 1907 je stopil v pokoj. Soprega, sestra nekdanjega dekana Kreseta v Kočevju, mu je legla v grob pred tremi meseci. Zapustila sta dva dorasla sinova, katerima sta preskrbela — ob pičli plači — primerno višjo izobrazbo in s to tudi kruh. Ljubi Franc, mir in pokoj Tvoji duši, nam pa ostaneš v dobrem spominu!

S. P. — Epilog k desetletnici 1908. — Praznavali smo jo po vzporedi kolegince: Nosan-Morvatova, Pichlerjeva, Somrakova, Spetzerjeva ter Sterlekarjeva in kolegi: Lajovic, Zemljic ter moja malenkost. Deset drugih se je prišlo pokazati, da še živé, pa so se naglo izmuznili. Pretežni večini pa se kljub večkratnim pozivom v različnih listih niti ni zdelo vredno, da bi opravičili svojo odsotnost. Stori la sta to samo koleginja Jaklič-Krenova in, kakor čujem, tovariš Urbančič. Kaj pa je z drugimi? Kam vam je zašla kolegijalnost? In vi, ki ste se poprijeli hvaležnejših poklicev, nego je naš, ali nas več ne poznate? Ob dvajsetletnici se bo pokazalo. Ker je bilo morda tokrat nekaterim zaspancem do kosila prezgodaj, bi ne bilo napak, da začnemo dvajsetletnico — z večerjo. Vilko Mazi.

Zbirajte peške! Prav nujno prosimo vse tovariše in tovarišice, da prično takoj v začetku šolskega leta zbirati s šolsko mladino peške divjih jabolk in hrušk (lesnik ali lesnač). Dosežejo se lahko krasni uspehi in ker potrebujemo za vzgojo divjakov velike množine semen, je stvar zelo potrebna. Kaj se bode zgodilo s peški in kam jih bode poslali, priobčimo kasneje. Naj ne bode ne ene šole, kjer bi ne zbirali. Ločiti pa je seveda seme hrušk od jabolčnega semena.

Naša zemlja — ire-denta.

§ Začasni odbor za šole v Julijski Benečiji. Generalni civilni komisar je izdal naslednjo naredbo:

»Generalni civilni komisar za Julijsko Benečijo je uvidel nujnost, da sodelujejo pri reševanju vprašanj, ki se tičejo začasnih ureditev šol, izkušene in merodajne osebe, ki se v stvar razumejo; zato odreja z ozirom na čl. 2. kr. naredbe od 24. julija 1919. št. 1251 naslednje:

Čl. 1. Ustanovil se je »Začasni odbor za šole v Julijski Benečiji«, ki bo imel nalogo, da izraža svoje mnenje o stvareh, ki mu jih predloži civilni komisariat na pro-

učevanje, posebno pa o zadevah, ki se tičejo: a) otvoritve šol; b) za šole potrebnih prostorov; c) uredbenih določeb, po katerih se bodo šole opravljale; d) ucnega reda, ucnega načrta in ucnih knjig; e) sprejemanja, potrjevanja, discipline in ravnanja z ucnimi, ucnimi in podrejenimi osebami.

Čl. 2. Odbor sestoji iz predsednika, podpredsednika in dvajsetih stalnih članov in se deli v dva odseka: prvi za srednje, drugi za ljudske šole.

Odsek za srednje šole se bo bavil s klasičnimi šolami (gimnazijami), tehničnimi šolami (realkami), učiteljski, žeskim uceji, trgovskimi in navtičnimi zavodi in z rokodelskimi ter obrtnimi šolami. Odsek za ljudske šole se bo bavil s početnimi, ljudskimi in mestnimi šolami, z otroškimi zavetci in šolskimi dobrodelnimi ustanovami. Ko bo moral odsek proučevati predloge glede specialnih zavodov, se lahko povabi njegov predsednik, da se udeleži sej kot svetovalec.

Odbor se bo sestal v plenarni seji po predsednikovih navodilih, ko bo treba proučevati vprašanja, ki se tičejo splošno. Kazun tega bo predsednik lahko ustanovil v odboru posebne pododbore, za katerih člane bo določil osebe, ki se popolnoma spoznajo pri vprašanjih, za katera gre; povabil bo lahko kot svetovalce, če bo treba, tudi osebe izven odbora.

Čl. 3. Za pravoveljavnost odborovih in odsekovih plenarnih sej zadostuje prisotnost večine članov. Za odobren se smatra predlog, za katerega glasuje večina udeležencev. V slučaju enakega števila glasov odločuje predsednikov glas. Glasovanje se vrši pričenši pri članu, ki je vpisan na zadnjem mestu naredbe, s katero se ustanavlja odbor.

Čl. 4. Odborovim članom, ki ne stanejo v Trstu, se pošlje poziv na sejo.

Čl. 5. Začasni odbor za šole v Julijski Benečiji je takole sestavljen:

G. prof. Attilij Hortis, italijanski senator, predsednik; Odv. Grand Uffic Domenik Barone, državni svetnik podpredsednik.

A) Odsek 1. a za srednje šole: 1) Odv. kom. Camil Ara, predsednik; 2) odv. kom. Ignij Brocchi, iz Trsta, član; 3) kom. Viktor Venezian, predsednik trgovske in obrtne zbornice v Trstu, član; 4) kom. dr. Innocenc Chersich, komisar za avtonomne zadeve istrske dežele, član; 5) kom. dr. A. Petarin, komisar za avtonomne zadeve dežele goriško-gradiščanske, član; 6) prof. kom. Ferruccio Martini, glavni nadzornik srednjih šol v Julijski Benečiji, in v slučaju njegove odsotnosti ali zadržanja: dr. Cav. Josip Reina, načelnik urada za paralele pri glavnem civilnem komisariatu, član; 7) prof. Kazimir Crepaz, predsednik Zveze srednješolskih učiteljev v Julijski Benečiji, član; 8) prof. Cav. Uff. Baccio Ziliotto, ravnatelj višje gimnazije Dante, in v slučaju da sta prof. Crepaz in Ziliotto zadržana ali odsotna: prof. Cino Seraval na višji gimnaziji Dante v Trstu, član; 9) inž. Ljudevit Jeroniti, na obrtni šoli v Trstu, član; 10) dr. Henrik Tuma, odvetnik v Gorici, član; 11) inž. J. Kosir iz Pazina, član.

B) Odsek II. a za početne šole: 1) odv. Karel Mrach iz Trsta, predsednik; 2) odv. Edmund Precher iz Trsta, član; 3) kom. dr. Innocenc Chersich, komisar za avtonomne zadeve istrske dežele, član; 4) kom. dr. Anton Pettarin, komisar za avtonomne zadeve dežele goriško-gradiščanske, član; 5) cav. dr. Gvido Ruberti, načelnik urada za ljudske šole pri generalnem civilnem komisariatu, član; 6) Martin Zgrablich, okrajni šolski nadzornik v Pazinu, član; 7) Ivan Krasevitsch, ravnatelj barkovljanske slovenske ljudske šole, član; 8) Karel Lona, predsednik tržaške učiteljske zveze, član; 9) Marija Zima, ravnateljica šole Giuseppe Giusti v Pulj, članica.

Čl. 6. Odborovih sej se udeleže kot tajniki uradniki, ki jih določijo merodajni uradi glavnega komisariata.

Trst, dne 8. septembra 1919.

Generalni civilni komisar: A. Ciuffelli.

§ Za učitelje in učiteljice v Julijski Benečiji se sprejmejo. Generalni civilni komisar za Julijsko Benečijo je izdal odlok, na podlagi katerega se bodo sprejemali učitelji in učiteljice ljudskih šol z italijanskim, slovenskim in hrvaškim ucnim jezikom v Julijski Benečiji. Učiteljstvo, ki ima vsposobnostno ali zrelostno izpričevalo, izdano od katerega učiteljskega zavoda, more predložiti do 27. t. m. prošnjo, da dobi provizorično učiteljsko mesto za šolsko leto 1919-1920 na kaki šoli v Julijski Benečiji, ne pa v mestih Trstu in Gorici. Prošnji se mora priložiti med drugim vsposobnostno ali zrelostno izpričevalo za poučevanje v italijanskem, slovenskem ali hrvaškem jeziku, izpričevalo o pristojnosti v zasedeno ozemlje ali o italijanskem državljanstvu. — Plača se določa po sedanjih pravilih za provizorič-

ne učne sile. Prosilec mora izjaviti, da sprejme mesto, katero se mu določi.

Kje so slovenski člani v »solskem odboru«? Za danes konstatiramo samo, da ni zastopnikov šolstva v »solskem odboru« Julijske Benečije in da so oni, ki imajo zastopati slovenski del prebivalstva ali, katere se misli kot take »možje, o katerih mi dvomimo, da se bodo energično zavzeli za našo stvar. Več v prihodnji številki.

§ Zadnji šolski načrt Italijanov je tale: slov. gimnazija naj bo v Sezani, realka v Adovščini, učiteljske v Tolminu. Toda kdor kolkaj pozna laške obljube, ve tudi, da najprej ne bo iz tega masla nič. Vsa druga dejstva kažejo na to, da ne bomo nikdar imeli pod Lahij svoje srednje šole. Kazen tega je zanimivo tudi dejstvo, da trajajo razni laški tozadevni krogi, da ne pustijo za bodoče šolsko leto nobenega slovenskega dijaka čez mejo v Jugoslavijo. Njih namen je gotovo, prisiliti dijake, da gredo ali v laške šole ali pa pustijo studiranje.

§ Guvergnator Ciuffelli je posetil Tolmin. Bivši deželni poslanec in tolminski dekan Rojic je guvergnatorja pozdravil v imenu duhovščine in prebivalstva. Izrazujoč želje vsega prebivalstva, je prosil, da bi vlada dovolila rabo slovenskega jezika v uradih in šolah. Kar se tiče šol, je izrazil željo, da bi se otvorile vse one slovenske šole, ki so obstajale pred vojno.

§ Slovenske šole v Trstu. To vprašanje, ki je dolgo časa vzbujalo našo pozornost, je sedaj rešeno tako, kot smo pričakovali, namreč proti nam. V mestu laška vlada ne da absolutno nobene slovenske šole. Dovolila bi edino to, da bi Slovenci imeli pod vladno kontrolo svojo zasebno šolo, na svoje stroške, tako da bi vlada ne dala niti vinarja. Toda o tem zadnjem vprašanju se bode šele razmišljalo in kdaj bo rešeno se danes še prav nič ne ve. Tako stojijo sedaj tržaški Slovenci začetkom šolskega leta pred zaprtimi šolskimi vrati.

§ Prvo kuturno delo »odrešitev« je bila zatvoritev naših šol, internacija naših učiteljev, duhovnikov, uradnikov i. dr. Uboga, naša tako ukaželjna šolska mladina! Kakor prvi kristjani, so se zbirali k pouku skrivaj, po privatnih stanovanjih. Ako so jih izvolili karabinerji, so se razpršili ter poiskali druga skrivališča. Na vse načine so skušali ukaniti svoje preganjale. Med poukom je stal vedno kdo na straži; ko se je bližala nevarnost, so se deloma pokrili, deloma počeli plesati ob zvokih klavirja. Zalotil je karabiner na ulici dečka s slovensko šolsko knjigo. »Kam greš s to knjigo?« »Vrmem jo svojemu prijatelju!« »Grem s teboj, da vidim!« Prijatelj sicer o knjigi ni ničesar vedel, ali sprevidel je položaj ter potrdil, da jo je res posodil. In še več enakih prigodb. Za tak pouk so dijaki s Primorja bivali v Trstu ter prenašali visoke stroške za hrano in stan. Profesorji so jim šli v vseh oziirih na roko ter jih bodrili.

Književnost in umetnost.

Zvonček, 7. in 8. štev. Vsebina: Šilih: Pravljica o beli roži. — Gaspari: Pastir Nande. — Simon Palček: Otok in domovina. — Leban: Na tuj zemlji. — Džolana: Tvoj dan! — Simon Jenko: podoba. — Mica Kepova: Stric Bernard. — Erbežnik: Gora, ki se kolje. — Globevnik: Jež in vrana. — Lapajne: Na planini! — Gangl: Rešilec. — Gaspari: Dve pesmi. — Poletna zabava; podoba. — Cvetinomiški: Iz cvetočih dni. — Gangl: Mrak. — Na počitnicah; podoba. — Gaspari: Oče in sin. — Kocijanova: Veselje v prirodi. — Pouk in zabava. Kotiček gospoda Doropoljskega. List toplo priporočamo!

Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Anton Melik. Prvi del. Izdala v zbirki »Pota in cilji« Tiskovna zadruga v Ljubljani 1919, tiskal Maks Hrovatin. Cena K 10, po pošti 80 v več. Tiskovna zadruga je začela izdajati zbirko poljubno znanstvenih spisov »Pota in cilji«. Prvi zvezek je pravkar izšel v jako elegantni in prikupljivi obliki ter podaja Melikovo »Zgodovino Srbov, Hrvatov in Slovencev«. V njej nam pisatelj riše precej natančno vso našo zgodovino od najstarejših časov pa do konca srednjega veka. Knjigo toplo priporočamo vsakomur, ki se zanima za našo preteklost. O srbski in hrvaški zgodovini ne podaja nobeno slovensko delo toliko kot Melikovo. Drugi del knjige, v katerem bo opisana naša zgodovina od srednjega veka pa do današnjih dni, izide okoli novega leta. Vsebina prvega dela: Zmlepisna lega južnoslovenskega ozemlja. — Predslovska doba. — Naše ozemlje za časa preseljevanja narodov. — O starih Slovanih. — Južni Slovani se naselijo po Balkanskem polotoku. — Slovani v novi domovini. — Slovenci v VII. in VIII. stoletju. — Stiki Slovencev s Franki. — Dalmatinska Hrvatska v IX. stoletju. — Srbske države v IX. in X. stoletju. — Država macedonskih Slovencev. — Doba hrvaških kraljev. — Srbi v XI. in XII. stoletju. — Slovenske pokrajine. — Hrvatska združena z Ogrsko. — Srbija za Nemanjičev. — Bosna za Kotromaničev. — Srbi po bitki ob Marici. — Bitka na Kosovem. Bosna in Hrvatska v XV. stol. — Dubrovnik. — Slovenske pokrajine v XIV. in XV. stol. — Iz vsebine je razvidno, kako bogato je delo in bo posebno učiteljstvu za pouk izoborno služilo.

Francoska slovnica. Spisal prof. dr. Pavel V. Brežnik. Cena 8 K. Izšla je v založbi Jugoslovanske knjižarne. Vsebina: Prvi del: Glasoslovje in pravopis; 2. del: Oblikoslovje; 3. del: Govorni razpoli v stavku; 4. del: Stavke; dodatek: Metrika in ledique.